ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ

# ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

## Թեմա՝ Էկոլոգիական դաստիարակությունը նախադպրոցական տարիքում

**Վերապատրաստվող՝** Անահիտ Գևորգյան Պայքարի

Երևանի N72 մանկապարտեզ

**Վերապատրաստող՝** մ.գ.թ. Ավագյան Մարիաննա

**Երևան 2022**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ .....3

ՏԵՍԱԿԱՆ ՄԱՍ

ԳԼՈՒԽ 1.

1.1 Ընդհանուր հասկացություն էկոլոգիայի մասին……4

1.2 Նախադպրոցականի էկոլոգիական դաստիարակության ծրագրի վերլուծություն…….....6

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՄԱՍ

ԳԼՈՒԽ 2. ……..14

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ .....16

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ .....17

# ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

**Թեմայի արդիականությունը:** Դեռևս վաղ տարիքից երեխաների մեջ անհրաժեշտ է ձևավորել և դաստիարակել սեր և հոգատար վերաբերմունք բույսերի, կենդանիների նկատմամբ, վարքի ճիշտ դրսևորում բնության գրկում: Հարկավոր է ձևավորել որոշակի գիտելիքներ բնության, բույսերի, ընտանի և վայրի կենդանիների կյանքի պայմանների մասին, պարզաբանել բնության կարևորագույն երևույթները և այն ուղիները, որոնցով կարելի է պահպանել բնությունը: Նախադպրոցահասակ երեխաները պետք է պատկերացում ունենան այն մասին, որ շրջապատող բնության տարրերը փոխկապակցված են միմյանց: Երեխան ինքն էլ, լինելով բնության մի մասնիկ, պետք է կարողանա իրականացնել բնապահպանական առանձին խնդիրներ:

**Հետազոտության նպատակն է** ուսումնասիրել և վերլուծել էկոլոգիական դաստիարակության կազմակերպման ձևերը մանկապարտեզում:

**Հետազոտության խնդիրներն են.**

- Կատարել գրականության վերլուծություն, ուղղված էկոլոգիական դաստիարկության բովանդակության ու խնդիրների բացահայտմանը:
- Ներկայացնել էկոլոգիական դաստիարակության անցկացման առանձնահատկությունները մանկապարտեզի տարբեր տարիքային խմբերում:

Հետազոտության ընթացքում կիրառվել են հետևյալ **մեթոդները**.

- ✓ գրականության վերլուծություն,
- ✓ գործնական աշխատանք:

**Հետազոտության կառուցվածքը.** Հետազոտական աշխատանքը կազմված է ներածությունից, երկու գլուխներից, եզրակացությունից, գրականության ցանկից, համակարգչային շարվածքով կազմում է 17 էջ:

ԳԼՈՒԽ 1.

## 1.1 Ընդհանուր հասկացություն էկոլոգիայի մասին

Մարդկային հասարակության կարևորագույն խնդիրներից են բնության մեջ գոյություն ունեցող էկոլոգիական օրենքների իմացության հիման վրա բնության խելամիտ օգտագործումն ու պահպանումը: Այն կարգավորում է մարդկային հասարակության և բնության փոխհարաբերությունները: Այսօր վճռորոշ նշանակություն է ստանում էկոլոգիական կրթության և դաստիարակության անհրաժեշտությունը: Այն հնարավորություն կտա մատաղ սերնդի ներկայացուցիչներին մտահոգվելու և անհանգստանալու էկոլոգիական համամարդկային հիմնահարցերով, կբարձրացնի պատասխանատվությունը շրջակա միջավայրի նկատմամբ և դրա պահպանության ուղղությամբ կմղի կոնկրետ գործունեություն: Էկոլոգիական կրթությունն ու դաստիարակությունը հասարակության ապագա անդամների համար պետք է ունենա աշխարհայացքային նշանակություն: Էկոլոգիան ապագայի գիտություն է, և հնարավոր է, որ դրա զարգացման առաջընթացից է կախված լինելու մարդու գոյությունը երկիր մոլորակի վրա: Դրա հետևանքից է կախված երեխայի սերը այն ամենի նկատմամբ, ինչը շրջապատում է նրան, լինի դա կենդանի, թե անկենդան բնության տարր:

Ներկայումս «էկոլոգիա» հասկացությունը գիտակցականից վերաճել է հասարակականի: 1866 թվականին առաջին անգամ «էկոլոգիա» հասկացությունը օգտագործել է գերմանացի գիտնական Էռնեստ Հեկկելը: «էկոլոգիա» բառը ունի հունարեն ծագում , որը նշանակում է «օկյոս» (տուն) և «լոգոս» (գիտություն) բառերից: Այն մի գիտություն է, որն ուսումնասիրում է կենդանի օրգանիզմի և շրջակա միջա-վայրի փոխազդեցությունները և դրանց օրինաչափությունները: Հասարակության զարգացման տարբեր դարաշրջաններում մարդու ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա տարբեր բնույթ է կրել: Պատմական անցյալում մարդն իր գործունեությամբ հաճախ ունեցել է բացասական ազդեցություն բնության առանձին կառուցվածքային տարրերի վրա, սակայն բնակչության սակավաթվության հետևանքով կրել է մասնակի բնույթ:

Ներկայումս այն անվանվում է ավելի լայն սահմաններում: Ժամանակակից մարդը թափանցել է նորանոր միջավայրեր շրջանցելով էկոլոգիական պահանջները դրանով իսկ առաջացրել անցանկալի երևույթներ բնության և մարդկության միջև և ստեղծել հարաբերությունների անհավասարակշռություն: Էկոլոգիայի խնդիրներն այժմ գտնվում են ամբողջ հասարակության, կառավարությունների, միջազգային կազմակերպու-թյունների ուշադրության կենտրոնում:

Ամենուրեք ծավալվում է ակտիվ գործունեություն բնության ամբողջականությունը պահպանելու ուղղությամբ: Պահպանելով բնությունը՝ մենք պաշտպանում ենք մեզ և մեր սերունդների շահերը: Մարդը բնության մի մասն է: Նա իր կենսագործունեությամբ հազարավոր թելերով կապված է բնությանը: Մարդկության առաջ խնդիր է դրված՝ կարգավորելու, կայունացնելու, հավասարակշռելու իր հարաբերությունները բնության հետ: Ուստի և դրանք իրականացնելու նպատակով ստեղծվել է բնապահպանական կրթության մի ամբողջ համակարգ: Առողջ և մաքուր շրջակա միջավայր ունենալու խնդրով շահագրգռված են բոլորը, ուստի բնապահպանական խնդիրները վերաբերում են և՛ փոքրերին, և՛ երիտասարդությանը, և՛ մեծերին: Այս շղթայում առաջին օղակը նախադպրոցահասակ երեխաների էկոլոգիական կրթությունն է: Այն թերևս ամենակարևորն է, քանի որ ամենավաղ տարիքում են ձևավորվում և ամրապնդվում մարդու համար հիմնական արժեքները, բարոյական նորմերը, որոնք էլ հետագայում բնության և շրջապատի նկատմամբ ճիշտ պահվածքի հիմքերն են դառնալու: Էկոկրթության նպատակն է ձևավորել մոլորակի և սեփական երկրի կենսական շահերը պահպանող քաղաքացի, որն ընդունակ լինի պահպանելու և համադրելու մարդկության շահերը և երկիր մոլորակի ողջ կենսոլորտը:

## 1.2 Նախադպրոցականի էկոլոգիական դաստիարակության ծրագրի վերլուծություն

Նախադպրոցականի էկոլոգիական կրթության իրականացման խնդրում կարևորվում է երեխայի օրգանիզմի անատոմիաֆիզիոլոգիական և հիգիենիկ առանձնահատկություններին դերը: Անհատական և հասարակական կանոնների պահպանումը խիստ կարևոր է ինչպես երեխայի առողջության պահպանման, այնպես էլ զանազան հիվանդությունների կանխարգելման առումով: Մարդը պարտավոր է առողջ լինել, սա է բնության հիմնական պահանջը:

Մթնոլորտային օդի տարբեր աստիճանի աղտոտվածության պայմաններում դիտվում են հիվանդության ավելի բարձր ցուցանիշներ: Այդ ցուցանիշը արտաքին շրջակա միջավայրի վիճակի բարելավումից բացի պարտադրում է լրացուցիչ առողջարար միջոցառումների կազմակերպման անհրաժեշտություն: Մանկապարտեզում կարևոր խնդիր է երեխայի օրգանիզմի կոփման գործընթացը, որի համար անգնահատելի են բնության զորեղ գործոնների (օդ, արև, հող, ջուր) դերը և ազդեցությունը:

Օրգանիզմի և շրջապատող միջավայրի միջև գոյություն ունեցող փոխադարձ կապը ամենագլխավոր կարգավորիչը կենտրոնական նյարդային համակարգն է: Վաղ տարիքից երեխան անցնում է նյարդահոգեկան զարգացման մեծ ճանապարհ: Ճիշտ դաստիարակության պայմաններում նախադպրոցահասակ երեխայի զգայական օրգանները օրինաչափ են զարգանում: Դա կարևորվում է շրջապատի ընկալման դիտանկյունից: Ուստի երեխան պետք է ապահովված լինի հոգեբանական և հասարակական միջավայրի լավագույն պայմաններով, որոնց ստեղծողները մենք՝ մանկավարժներս ենք:

Երեխայի էկոլոգիական մտածելակերպի ձևավորման գործընթացը փոխկապակցված է մարդու էկոլոգիայի տեսության հետ: Բանն այն է, որ մարդը բնության մեջ զբաղեցնում է իր ուրույն տեղը, ունի շրջակա միջավայրի հետ փոխազդեցության տարբեր մակարդակներ: Դրանցից յուրաքանչյուրում մարդու և շրջապատող միջավայրի փոխազդեցությամբ ձևավորվում է անհատին որպես անձ՝ իր բոլոր արժեքներով: Այդ

համակարգի մակարդակներն են միկրոհամակարգը, մեզոհամակարգը, էկոհամակարգը և մակրոհամակարգը:

1. Միկրոհամակարգը այն է, ուր երեխան իր անմիջական գործունեությամբ փոխազդեցության մեջ է մտնում շրջապատի հետ: Շրջապատող մեծահասակները ներազդում են երեխայի, իսկ երեխան իր ֆիզիկական, անձնային հատկանիշներով և ունակությամբ փոխազդում է մեծերի վրա, դրանով իսկ ձևավորում մեծահասակների վարքը:
2. Մեզոհամակարգը միկրոհամակարգի և երեխայի շրջակա միջավայրի փոխազդեցությունն է:
3. Էկոհամակարգը երեխային շրջապատող միջավայրն է, որտեղ երեխան անմիջապես փոխազդեցության մեջ չի մտնում շրջապատի հետ:
4. Մակրոհամակարգը նախորդ բոլոր համակարգերի գաղափարական ընդհանրությունն է, որն իր մեջ ներառում է անձի դաստիարակության ու կրթության խնդիրներ:

Երեխային շրջապատող միջավայրի էկոլոգիական համակարգի բոլոր մակարդակները միմյանց և երեխայի հետ գտնվում են փոխազդեցության մեջ և նպաստում նրա անձի ձևավորմանը:

Նախադպրոցական հիմնարկներում էկոլոգիական կրթության ծրագրի խնդիրը երեխայի՝ շրջակա միջավայրի նկատմամբ մարդասիրական վերաբերմունքի ձևավորումն է, բնության հետ շփման, բնության և կենդանիների նկատմամբ սիրո և հոգատար վերաբերմունքի դրսևորումը: Դեռևս վաղ տարիքից երեխաների մեջ անհրաժեշտ է ձևավորել և դաստիարակել սեր և հոգատար վերաբերմունք բույսերի, կենդանիների նկատմամբ, վարքի ճիշտ դրսևորում բնության գրկում: Հարկավոր է ձևավորել որոշակի գիտելիքներ բնության, բույսերի, ընտանի և վայրի կենդանիների կյանքի պայմանների մասին, պարզաբանել բնության կարևորագույն երևույթները և այն ուղիները, որոնցով կարելի է պահպանել բնությունը: Նախադպրոցահասակ երեխաները պետք է պատկերացում ունենան այն մասին, որ շրջապատող բնության տարրերը փոխկապակցված են միմյանց: Երեխան ինքն էլ, լինելով բնության մի մասնիկ,

պետք է կարողանա իրականացնել բնապահպանական առանձին խնդիրներ: Ոչ մի կենդանի, ոչ մի բույս բնության մեջ ավելորդ չէ, մի օրգանիզմի գոյությունը պայմանավորված է մյուսով: Բույսերը մարդու նյութական և հոգևոր կյանքի աղբյուրներն են: Մարդը միշտ օգտագործում է բնությունը, նրանից վերցնում կյանքի և զարգացման համար անհրաժեշտ ամեն ինչ:

Նախադպրոցական երեխայի էկոլոգիական կրթությունը հաջող ընթացք կարող է ունենալ միայն այն դեպքում, երբ դաստիարակը քաջ գիտակցի դրա կարևորությունը, պատկերացնի նպատակներն ու խնդիրները: Նա պետք է իմանա կարևորագույն հարցերի («ի՞Նչ տեղ է գրավում մարդը բնության մեջ», («ինչպիսի՞ն պետք է լինի մարդու և բնության փոխհարաբերությունները», «ինչպե՞ս կառուցել ամենօրյա կենցաղը») պատասխանները: Յուրաքանչյուր մանկավարժ պետք է գիտակցի, որ բնությունը երեխայի վրա ներազդելու է հզոր միջոցով և դաստիարակելու լավագույն մեթոդ է, քանզի մարդկության կարևորագույն հատկանիշը գիտելիքներ ձեռք բերելու ձգտումն է , իսկ ուուցման պարագայում իմացության խթանը ճանաչողական հետաքրքրությունների բավարարման և մտահորիզոնի ընդլայման պահանջն է: Բնության մեջ կենդանի օրգանիզմների փոխհարաբերությունները միմյանց և շրջակա միջավայրի հետ կարգավորվում են բնության օրենքով: Մարդուն շրջապատող բնությունն ու կենդանական աշխարհը ոչ միայն անսահման գիտելիքներ են պարունակում իրենց մեջ, այլև անչափ հետաքրքիր են, գրավիչ, սիրելի և օգտակար: Բնության միջոցով կամ բնության գրկում դաստիարակել երեխային նշանակում է ձևավորել որոշակի գիտելիքներ, վերաբերմունք, մտածողություն, աշխարհաճանաչում, գեղարվեստական ունակություններ: Երեխաները բնությունից օժտված են հետաքրքրասիրությամբ և սրտառուչ աշխուժություն են ցուցաբերում իրենց շրջապատող աշխարհի մասին տեղեկություններ ստանալիս: Դիտումների ընթացքում երեխան հնարավորություն է ունենում ծանոթանալու, տեսնելու, ճանաչելու առարկան, երևույթը: Այդ ընթացքում ձևավորվում են իմացական գիտելիքներ: Անկախ դիտարկվող առարկայի բնույթից և երեխայի տարիքից դիտումները լինում են

էպիզոդիկ, կարճատև՝ մի քանի րոպե տևողությամբ և երկարատև, որ կարող են տևել օրեր, նույնիսկ շաբաթներ /կրտսեր տարիքի երեխաների հետ անցկացվող դիտումները /:

Բնությունը տեսնելու կարողությունը բնության հետ միասնության զգացում առաջացնելու առաջին պայմանն է: Անհրաժեշտ է երեխային սովորեցնել տեսնելու, դիտելու ծառերը, ծաղիկները, թփերը, նկարել տերևների առանձնահատկությունները, երանգները, ցանկալի է, որ նրանք տեսնեն, թե ինչպես են առաջանում և բացվում բողբոջները, սկսում դեղնել տերևները, ինչպես են փթթում և հասունանում պտուղները: Բնության մեջ երեխային պետք է ցույց տալ ամեն ինչ՝ ծառ ու ծաղկից մինչև բնապատկերը՝ ամպերն ու աստղերը, արևն ու երկինքը: Դիտումների ընթացքում երեխաները ձեռք են բերում համեմատելու, նկարագրելու, կանխագուշակելու, հաղորդակցվելու , դասակարգելու և չափումներ կատարելու կարողություններ: Այդ ընթացքում երեխայի մեջ հարց է առաջանում՝ ի՞նչն է սուզվում, ի՞նչն է մնում ջրի երեսին, որտե՞ղ կարելի է գտնել թռչնի բույն, որքա՞ն արագ և ինչպե՞ս կարող է հալվել ձյունը: Այնուհետև հաղորդակցվում են՝ պատմում են որևէ կենդանու կամ բույսի մասին:

Ջրի հետ կապված դիտումներն ու ուսումնասիրությունները հնարավորություն են տալիս նրանց հասկանալու, որ ջրի մեջ առանձին առարկաներ կամ սուզվում են, կամ մնում ջրի երեսին:

Էքսկուրսիաների, զբոսանքների ժամանակ կամ խմբասենյակներում անցկացվող դիտումները զուգակցվում են համապատասխան զրույցներով: Այդ ընթացքում երեխային տրվում է որոշակի գիտելիքներ: Անհրաժեշտ է ոչ միայն հաղորդել գիտելիքներ, այլև երեխայից ստանալ որոշակի հարցերի պատասխաններ և համագործակցել նրա հետ:

Անտառի, արևի, բույսերի ու կենդանիների վերաբերյալ զրույցների միջոցով երեխաները սովորում են , որ անտառը մեծ հրաշք է: Անտառը թթվածնի ամենակարևոր գործարանն է, թղթի, փայտամշակման արդյունաբերության հումքի աղբյուր: Անտառը մի վիթխարի մարգ է, որից մարդն ստանում է արժեքավոր պտուղներ՝ սունկ, ընկույզ, դեղաբույսեր: Այն առողջության մարզադաշտ է, ուր մարդիկ առողջության, ուժի ու

գեղագիտական բավականության լիցքեր են ստանում, դա է պատճառը, որ պիտի պահպանենք անտառը և ճիշտ վերաբերվել նրա բարիքներին:

Արեգակը լույսի ու ջերմության աղբյուր է: Առանց արեգակի մեր երկրի վրա կյանք լինել չի կարող: Արևը հանդիսավոր և վերապահորեն ազդարարում է նոր օրվա ծնունդը: Գեղեցիկը արևից է, իսկ լավը մարդուց: Պետք է պահպանել գեղեցիկն ու լավը: Բույսերը կերակրում են մարդկանց և կենդանիներին , մաքրում օդը և հարստացնում թթվածնով: Պետք է հոգատարությամբ և խնամքով վերաբերվել դրանց: Էքսկուրսիաների և զբոսանքների ընթացքում երեխաների մեջ զարգանում, ձևավորվում է նաև գեղեցիկի նկատմամբ հոգատար վերաբերմունք:

Մանկապարտեզում բնապահպանական թեմաներով պարապմունքներին երեխաները մասնակցում են մեծ ակտիվությամբ և հետաքրքրություն են ցուցաբերում: Պատճառը մեկն է. բնությունն անսպառ է և տալիս է բազմազան վառ ու հետաքրքիր գիտելիքներ, առաջացնում բուռն հետաքրքրություն աշխարհի ու կյանքի նկատմամբ: Նման պարապմունքների ընթացքում երեխան շփվում է կենդանի էակների, բույսերի հետ, ուսումնասիրում մոտիկից, կատարում հետևություններ, տեսնում արդյունքը: Դաստիարակները նրանց հաղորդում են մարդկության կողմից մշակված և կյանքում վավերագրված աշխարհաճանաչություն, աշխարհընկալման միջոցներն ու եղանակները: Բնապահպանական թեմաներով պարապմունքները մեծ հնարավորություններ են տալիս դաստիարակներին ընձեռնել՝ բնապահպանական գիտելիքներ, ունակություններ և հմտություններ հաղորդելու երեխաներին: Այս պարագան էլ ենթադրում է ուշադրության , մտածողության, կամային հատկանիշների և հոգեկան գործընթացների ձևավորում ու զարգացում: Այս ամենից հետո էկոլոգիան սեր կարթնացնի այն ամենի նկատմամբ, ինչ շրջապատում է երեխային, լինի դա կենդանի թե անկենդան բնության տարր: Դրա շնորհիվ կձևավորվեն պահպանողական վերաբերմունք և ճիշտ վարքագիծ:

Ծրագրի ճիշտ իրականացման պարագայում երեխան կկառուցի իր սեփական «աշխարհը»՝ գծելով իր պատկերացումների, զգացողությունների, մտքերի և նրա նախասիրությունների շրջանակը: Երեխայի մեջ քայլ առ քայլ կձևավորվի այն

գիտակցությունը, որ ինքն աշխարհում մենակ չէ, և բնության մեջ յուրաքանչյուր տարր պայմանավորված է մյուսի գոհությամբ, և դրանք բոլորը փոխկապակցված են:

Ծրագրի էկոլոգիական դաստիարակության բաժինը նպատակ ունի երեխայի մեջ ձևավորելու ճանաչողական, բնապահպանական գիտելիքներ, էկոլոգիական գիտելիքներ, էկոլոգիական գիտակցություն, հուզական, հոգատար մարդասիրական վերաբերմունք:

Ծրագրի էկոլոգիական դաստիարակության բաժնի խնդիրն է՝ մանկավարժական ներգործությամբ երեխաների մեջ ձևավորել ճանաչողական ունակություններ բուսական ու կենդանական աշխարհի, բնության ու սեզոնային երևույթների, անկենդան բնության վերաբերյալ, տալ պատկերացումներ դրանց փոխկապակցվածության մասին, մշակել շրջապատի նկատմամբ, հոգատար և գիտակցական վերաբերմունք, ձևավորել բնության մեջ ճիշտ վարքագիծ դրսևորման սովորույթներ և հմտություններ:

Ծանոթացում բնությանը: Սովորեցնել տարբերել և անվանել տարվա եղանակները (ձմեռ, գարուն, ամառ, աշուն ), անվանել օրվա եղանակը (տաք, ցուրտ, արևոտ, մռայլ, քամի, անձրև, ձյուն ):Նկատել եղանակային փոփոխությունները:

Ծանոթացնել շրջապատող բնաշխարհի տարրերի՝ ջրի, ձյան, սառույցի, ավազի, կավի, քարի հատկություններին. ջուրը թափանցիկ է, ձյունը՝ փափուկ, կարելի է ձնեմարդ պատրաստել, ավազը սահող է, կավը՝ ամուր:

Ծանոթացնել շրջապատող աշխարհի և բնության երևույթների միասնականությանն ու փոխկապակցվածությանը:

Էկոլոգիական դաստիարակություն: Ձևավորել վարքագծի ճիշտ դրսևորում շրջակա միջավայրի նկատմամբ: Երեխան պետք է ծանոթանա մարդկանց ոչ գրագետ էկոլոգիական գործողությունների հետևանքներին, պետք է իմանա, թե ինքը ինչպես պետք է պահի իրեն որ միայն բնության գրկում, այլև տանը, գյուղում, քաղաքում: Պետք է ավագ նախադպրոցականը ծանոթանա էկոլոգիական անվտանգության հարցերին:

Այսպիսով՝ էկոլոգիան ապագայի գիտություն է, և հնարավոր է, որ դրա զարգացման առաջընթացից է կախված լինելու մարդու գոյությունը Երկիր մոլորակի վրա: Էկոլոգիան գիտություն է, որն ուսումնասիրում է կենդանի օրգանիզմների և շրջակա միջավայրի փոխազդեցությունները, դրանց օրինաչափությունները:

Նախադպրոցական հիմնարկներում էկոլոգիական կրթության ծրագրի խնդիրները երեխաների շրջակա միջավայրի նկատմամբ մարդասիրական վերաբերմունքի ձևավորումն է, բնության հետ շփման, բույսերի ու կենդանիների նկատմամբ, վարքի ճիշտ դրսևորում բնության գրկում:

Հարկավոր է ձևավորել որոշակի գիտելիքներ՝ բույսերի, ընտանի և վայրի կենդանիների կյանքի պայմանների մասին, պարզաբանել բնության կարևորագույն երևույթները և այն ուղիները, որոնցով կարելի է պահպանել բնությունը:

- Ի՞նչ տեղ է գրավում մարդը բնության մեջ:
- Ինչպիսի՞ն պետք է լինի մարդու և բնության փոխհարաբերությունները:
- Ինչպե՞ս կառուցել ամենօրյա կենցաղը:

Էկոլոգիական կրթության խնդիրների իրականացման հաջող կարևորագույն միջոցը խաղն է, որը նպաստում է երեխաների ճանաչողական, իմացական, ունակությունների ձևավորմանը և իմացական խորացմանը:

«Ծաղիկը դաշտում՝ ծաղիկ է բոլորի համար, իսկ պոկած ծաղիկը՝ ծաղիկ է միայն քեզ համար»:

Սիրո և համբերության պայմաններում մեծացած երեխան առողջ է լինում:

## ԳԼՈՒԽ

## ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՄԱՍ

Ստորև ներկայացնում եմ իմ անցկացրած պարապմունքներից երկուսը:

**Պարապմունք 1**

**Տեսակը**- Էկոլոգիական

**Թեմա**- տարվա եղանակները

**Խումբ**- միջին (4-5)

**Պարապմունքի տևողություն**-20-25րոպե

**Նպատակ**-սովորեցնել արագ և ճիշտ ասել տարվա եղանակներին բնորոշ երևույթներ:

Սովորեցնել գեղեցիկ խոսքով վերարտադրել աշնանային գույների համադրությունը:

Արթնացնել նրանց մեջ վառ, գունեղ նկարներից ուրախությունբերկրանքից զգացումներ ապրելուև խոսքով արտահայտելու կարողություն:

**Անհրաժեշտ պարագաներ**- տարվա եղանակները պատկերող նկարների ժողովածու: Մ. Սարյանի <<Ծաղիկներ>> ստեղծագործությունների վերատպություն:

**Պարապմունքի ընթացքը**

Խթանման փուլ-դիդակտիկ խաղի միջոցով ամրապնդել տարվա եղանակները:

Իմաստի ընկալման փուլ- հարցեր ուղղել երեխաներին

- ✓ Տարվա ո՞ր եղանակն է այժմ:
- ✓ Ծառերի վրա ի՞նչ գույնի տերևներ կան:
- ✓ Ո՞ր գույներն են առավել շատ:

Պատասխաններից հետո ցուցադրել հայ մեծանուն գեղանկարիչ Մ. Սարյանի <<Ծաղիկներ>> ստեղծագործությունը:

Առաջադրել հարցեր.

- ✓ Տարվա ո՞ր եղանակն է արտացոլված նկարում:
- ✓ Ինչպիս՞ի գույներ են օգտագործել նկարիչը աշնանային գուներանգ հաղորդելու համար:
- ✓ Ո՞ր գույներն են առավել շատ:

- ✓ Այդ գույներին անվանում են տաք, թե՞ սառը:

Կշռադատման փուլ-ամփոփել հարցերով

- ✓ Որո՞նք են տարվա եղանակները:
- ✓ Տարվա ո՞ր եղանակն է այժմ:
- ✓ Յուրաքանչյուր եղանակին ասեք բնորոշ երևույթ:

**Պարապմունք 2**

**Տեսակը**- Էկոլոգիական

**Թեմա**- Ջուր

**Տարիք**- միջին խումբ (4-5տ.)

պարապմունքի տևողությունը- 20-25ր

**Նպատակը**- Երեխաների ծանոթացնել ջրի հատկություններին (համ, գույն, հոտ, ձև) մեծացնել երեխաների հետաքրքրությունը բնության, նրանում գտնվող իրերի և երևույթների նկատմամբ: Դաստիարակել բնության նկատմամբ հոգատար վերաբերմունք, ջրի ճշտ օգտագործմանը: Զարգացնել երեխաների խոսքը:

**Անհրաժեշտ պարագաներ**- Ջրով լի բաժակներ երեխաների քանակությամբ, աղ, շաքար, ներկեր տարբեր գույների, նկարներ ջրի հատկությունների վերաբերյալ: Թղթեր նկարչության համար, ջրաների:

**Ընթացքը-** Նախ երեխաներին հարցրեցի, թե նրանք ինչ տեղեկություններ ունեն ջրի մասին, (երեխաներ ինչ է ջուրը և այն ինչտեսք ունի): Երեխաներ ջուրը դա հեղուկ է, նա հոսում է, նրան կարող ենք լցնել տարբեր տարաների մեջ՝ բաժակի, դույլի, վազի: ԵՎ երեխաներ մենք տեսնեում ենք, որ ջուրը անգույն է անհամ և անհոտ: Մենք հիմա կկատարենք աշխատանք՝

Երեխաները իրենց առջև դրված ջրի մեջ խառնում են ներկեր տալով նրան գույն, խառնում են աղը, շաքարը տալով նրան համ: նման կերպով երեխաները ավելի պատկերավոր են տեսնում յրի փոփոխությունները: Կատարում ենք ևս մե աշխատան նկարչություն: Եխեխաներին նախապես բաժված թղթերի վրա նրանք պետք է նկարեն ջուր՝ լճայի կամ գետակի տեսքով: Այս կերպով երեխաների մոտ իմաստի ընկալումը ավելի դյուրին կերպով է ընդանում:

## ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Այսպիսով, իրականացնելով թեմայի շուրջ հոգեբանամանկավարժական գրականության վերլուծություն և հետազոտական աշխատանքի արդյունքներից կատարել եմ հետևյալ եզրակացությունը.

- Էկոլոգիական կրթություն ասելով հասկանում ենք էկոլոգիական գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների այն համակարգը, որի յուրացումը նպաստում է էկոլոգիական դաստիարակության գործընթացի իրականացմանը: Էկոլոգիական դաստիարակության նպատակը վաղ տարիքից բնության հետ երեխայի միավորումն է, բնության հանդեպ պատասխանատու հոգատար վերաբերմունքի ձևավորումը: «Էկոլոգիական դաստիարակություն» հասկացության էությունը բնութագրվում է որպես աճող սերնդի ուսուցման, դաստիարակության, զարգացման անընդհատ գործընթաց՝ ուղղված ընդհանուր էկոլոգիական մշակույթի և էկոլոգիական պատասխանատվության ձևավորմանը՝ իրեն հարազատ մարդկանց, իր երկրի և մոլորակի ճակատագրի նկատմամբ:
- Երեխայի աշխարհճանաչումը սկսվում է բնաճանաչողությունից: Նախադպրոցական տարիքում երեխան հասկանում է բնության մեջ գոյություն ունեցող բազմաբնույթ շղթայական կապերը, պատկերացնում է բնության ամբողջականությունը, հուզականորեն ընկալում է բնության գեղեցկությունը: Էկոլոգիական կրթությունն իր ազդեցությունն է ունենում երեխայի իմացական, արժեքային, գործնական կարողությունների զարգացման գործընթացում:

## ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ


1. Մարության Ս.Ա., Դալլաքյան Ա.Մ., Նախադպրոցական մանկավարժություն, Երևան, 2008թ.
2. Մարտիրոսյան Գ. «Էկոլոգիական դաստիարակությունը նախադպրոցական տարիքում», Երևան 2002թ,
3. Մարտիրոսյան Գ., Միրոյան Հ., Սարգսյան Լ., Համալիր ծրագիր նախադպրոցական երեխաների համար